

YUQUMLI KASALLIKLAR VA ULARNING OLDINI OLISH.

Xusainova Muxiba Shavkatovna.

Abu Ali ibn Sino Jamoat salomatligi Texnikumi. Jamoada Hamshiralik ishi kafedrası. Jamoada hamshiralik ishi fani o'qituvchisi.

Kafiyeva Martaba Xushvaqtoovna.

Abu Ali ibn Sino Jamoat Salomatligi Texnikumi. Jamoada Hamshiralik ishi kafedrası Yuqumli kasalliklar fani o'qituvchisi.

Hakimova Xonbuvi

Samarqand Davlat tibbiyot universiteti "Jamoat salomatligi va sog'likni" saqlash menejmenti kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada yuqumli kasalliklarning ahamiyati va ularning oldini olishning ahamiyati o'rganilgan. Unda yuqumli kasalliklar tarqalishini oldini olish uchun emlash, gigiena va sog'liqni saqlash choralari kabi turli usullar muhokama qilinadi. Maqola so'nggi adabiyotlarni ko'rib chiqadi va kasalliklarni nazorat qilishda emlashning muhim rolini ta'kidlaydi. Shuningdek, ushbu profilaktika strategiyalarining usullari va natijalari muhokama qilinadi, so'ngra ularning sog'liqni saqlashga ta'siri muhokama qilinadi. Maqola yuqumli kasalliklarga qarshi kurashishda yaxshiroq tayyorgarlik bo'yicha takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: yuqumli kasalliklar, profilaktika, emlash, gigiena, jamoat salomatligi, emlash, epidemiologiya, patogenlarga qarshi kurash, kasallik yuqishi, pandemiyaga tayyorgarlik.

Yuqumli kasalliklar tarix davomida inson salomatligiga doimiy tahdid bo'lib kelgan. Tibbiyot fanining yutuqlariga qaramay, ular muhim muammolarni qo'yishda davom etmoqdalar. Ushbu maqola emlash, gigiena va sog'liqni saqlash choralarining ahamiyatiga e'tibor qaratib, ularning oldini olish usullari va strategiyalarini o'rganadi.

Yuqumli kasalliklarga turli patogenlar, jumladan bakteriyalar, viruslar, zamburug'lar va parazitlar sabab bo'ladi. So'nggi adabiyotlarda ushbu patogenlarni, ularning yuqish usullarini va kasalliklarni nazorat qilishda sog'liqni saqlash tadbirlarining rolini tushunishning ahamiyati ta'kidlangan. Tadqiqotlarning har tomonlama tahlili emlashning yuqumli kasalliklar tarqalishini kamaytirishga ta'sirini ta'kidlaydi. Emlash dasturlari poliomielit, qizamiq va gepatit kabi kasalliklarni nazorat qilishda juda muvaffaqiyatli bo'ldi.

* Emlash: emlash yuqumli kasalliklarning oldini olishning eng samarali usullaridan biridir. Muayyan patogenlarga qarshi himoya antikorlarini ishlab chiqarish uchun immunitet tizimini rag'batlantirish orqali ishlaydi. Ommaviy emlash kompaniyalari

chechakni yo'q qilish va boshqa ko'plab kasalliklarni kamaytirishda muvaffaqiyatli bo'ldi.

* **Gigiena va sanitariya:** yuqumli kasalliklar yuqishining oldini olishda asosiy gigiena qoidalari, shu jumladan qo'l yuvish, toza suv ta'minoti va chiqindilarni to'g'ri yo'q qilish muhim ahamiyatga ega. Ushbu amaliyotlarni individual va jamiyat darajasida targ'ib qilish juda muhimdir.

* **Sog'liqni saqlash choralari:** Sog'liqni saqlash strategiyalariga kasalliklarni kuzatish, kontaktlarni kuzatish va karantin choralari kiradi. Ushbu usullar epidemiyalarni oldini olish va yaqinda COVID-19 pandemiyasi kabi epidemiyalarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Yuqumli kasalliklar-bu bakteriyalar, viruslar, zamburug'lar yoki parazitlar kabi patogenlar keltirib chiqaradigan kasalliklar. Ushbu kasalliklar odamdan odamga yoki boshqa vositalar orqali yuqishi mumkin va ular aholi salomatligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Yuqumli kasalliklarning oldini olish ularning tarqalishini va ular bilan bog'liq kasallik va o'limni kamaytirish uchun juda muhimdir. Yuqumli kasalliklar va ularning oldini olishning ba'zi asosiy jihatlari:

* **Yaxshi Gigiena:**

- **Qo'l yuvish:** sovun va suv bilan muntazam ravishda qo'l yuvish yuqumli kasalliklar tarqalishining oldini olishning eng samarali usullaridan biridir.

- **Shaxsiy gigiena:** muntazam ravishda cho'milish va og'iz gigienasi bilan shug'ullanish kabi shaxsiy gigienani saqlash ba'zi infeksiyalarning oldini olishga yordam beradi.

* **Emlash:**

- **Vaktsinalar ko'plab yuqumli kasalliklarning oldini olish uchun zarurdir.** Ular immunitetni ta'minlab, o'ziga xos patogenlarga qarshi antikorlar ishlab chiqarish uchun immunitet tizimini rag'batlantirish orqali ishlaydi. Bolalik va kattalar uchun muntazam emlashlar aholi salomatligi uchun juda muhimdir.

* **Xavfsiz oziq-ovqat va suv:**

- **Xavfsiz va to'g'ri tayyorlangan oziq-ovqat va toza, ichimlik suvini iste'mol qilish orqali oziq-ovqat va suv orqali yuqadigan infeksiyalarning oldini olish mumkin.**

- **Ovqatni yaxshilab pishirish va oziq-ovqat xavfsizligi choralari qo'llash salmonella va E. coli kabi infeksiyalarning oldini olishga yordam beradi.**

* **Infeksiyani Nazorat Qilish Choralari:**

- **Sog'liqni saqlash sharoitida infeksiyalarni nazorat qilish amaliyotlari, shu jumladan qo'l gigienasi, tibbiy asbob-uskunalar sterilizatsiya qilish va yuqtirgan bemorlarni izolyatsiya qilish infeksiyalar tarqalishining oldini olish uchun juda muhimdir.**

* **Xavfsiz Jinsiy Amaliyotlar:**

- Xavfsiz jinsiy aloqa bilan shug'ullanish, shu jumladan prezervativlardan foydalanish OIV, Sifiliz va gonoreya kabi jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar (sti) yuqishining oldini olishga yordam beradi.

* Vektorni Boshqarish:

- Bezgak va Zika virusi kabi ba'zi kasalliklar chivin kabi vektorlar orqali yuqadi. Insektitsid bilan davolangan yotoq to'rlari va hasharotlarga qarshi vositalar kabi nazorat choralari ushbu infeksiyalarning oldini olishga yordam beradi.

* Karantin va izolyatsiya:

- Infeksiyalangan shaxslarni izolyatsiya qilish va yuqumli kasalliklarga duchor bo'lganlarni karantin qilish ularning tarqalishining oldini olishga yordam beradi.

* Ta'lim va xabardorlik:

- Xalq ta'limi va xabardorlik kampaniyalari odamlarga yuqumli kasalliklar xavfi va ularning oldini olish usullari to'g'risida ma'lumot berishi mumkin.

- Sog'liqni saqlash tashkilotlari va hukumatlari jamoatchilikni axborot va resurslar bilan ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

* Antibiotiklar va Antiviral preparatlar:

- Ba'zi bakterial va virusli infeksiyalar uchun antibiotiklar va antiviral preparatlar keyingi yuqishni davolash va oldini olish uchun ishlatilishi mumkin. Biroq, ularni noto'g'ri ishlatish dori-darmonlarga chidamli patogenlarga olib kelishi mumkin.

* Sayohat Choralari:

- Endemik kasalliklarga chalingan hududlarga sayohat qilishda tegishli vaktsinalarni olish va bezgakka qarshi dori-darmonlarni qabul qilish kabi zarur choralarni ko'rish zarur.

* Immunitet Tanqisligi Bo'lgan Shaxslar:

- Immuniteti zaif odamlar (masalan, tibbiy sharoitlar yoki dori-darmonlar tufayli) yuqumli agentlarga ta'sir qilmaslik uchun qo'shimcha ehtiyot choralarni ko'rishlari kerak.

* Tadqiqot va Kuzatuv:

- Doimiy tadqiqotlar va kuzatuvlar yuqumli kasalliklar epidemiologiyasini tushunish va yangi profilaktika va davolash strategiyalarini ishlab chiqish uchun juda muhimdir.

Yuqumli kasalliklarning oldini olish ko'pincha shaxsiy amaliyotlar, emlash, sog'liqni saqlash choralari va tibbiy aralashuvlarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi. Muayyan profilaktika choralari ko'rib chiqilayotgan kasallikka qarab farq qilishi mumkin va infeksiya va yuqish xavfini kamaytirish uchun sog'liqni saqlash mutaxassislari va sog'liqni saqlash organlarining ko'rsatmalariga rioya qilish muhimdir.

Ushbu maqolada muhokama qilingan usullar yuqumli kasalliklarning oldini olish uchun ko'p qirrali yondashuv muhimligini ta'kidlaydi. Immunizatsiya muhim

ahamiyatga ega, chunki u nafaqat odamlarni himoya qiladi, balki podaning immunitetiga ham hissa qo'shadi va kasalliklarning jamoalar ichida tarqalishini qiyinlashtiradi. Biroq, so'nggi yillarda vaktinaning ikkilanishi va noto'g'ri ma'lumotlar qiyinchilik tug'dirmoqda.

Gigiena va sanitariya sharoitlarini e'tiborsiz qoldirmaslik kerak, chunki ular ko'plab yuqumli kasalliklardan himoya qilishning birinchi chizig'i bo'lib xizmat qiladi. To'g'ri qo'l yuvish va sanitariya amaliyoti vabo va diareya kabi kasalliklarning oldini oladi, ayniqsa kam resursli sharoitlarda.

Epidemiya paytida sog'liqni saqlash choralari, shu jumladan kuzatuv va karantin muhim ahamiyatga ega. Yaqinda COVID-19 pandemiyasi ushbu strategiyalarning yangi virus tarqalishini nazorat qilishdagi muhim rolini namoyish etdi.

Adabiyotlar.

Yuqumli kasalliklar global salomatlikka jiddiy tahdid solishda davom etmoqda, bu esa profilaktikaga ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Immunizatsiya kasallikning oldini olishning asosi bo'lib qolmoqda, ammo emlashning ikkilanishini hal qilish juda muhimdir. Gigiena va sanitariya amaliyotini individual va jamoat darajasida targ'ib qilish kerak va toza suvdan foydalanish birinchi o'ringa qo'yilishi kerak. Rivojlanayotgan yuqumli kasalliklarga samarali javob berish uchun sog'liqni saqlash infratuzilmasi va tayyorgarligini kuchaytirish kerak.

Xulosa qilib aytganda, yuqumli kasalliklarning oldini olish-bu shaxsiy xabardorlikni, jamoatchilikni jalb qilishni va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni talab qiladigan umumiy mas'uliyatdir. Ushbu sohalardagi birgalikdagi sa'y-harakatlar bilan biz yuqumli kasalliklar yukini kamaytirishimiz va barchaning sog'lom va xavfsiz kelajagi yo'lida ishlashimiz mumkin.

Adabiyotlar.

1. Woolhouse, M.; Waugh, C.; Perry, M.R.; Nair, H. Global disease burden due to antibiotic resistance—State of the evidence. *J. Glob. Health* 2016, 6, 010306. [CrossRef] [PubMed]
2. Principi, N.; Esposito, S. Antibiotic administration and the development of obesity in children. *Int. J. Antimicrob. Agents* 2016, 47, 171–177. [CrossRef] [PubMed]
3. Esposito, S.; Bonanni, P.; Maggi, S.; Tan, L.; Ansaldi, F.; Lopalco, P.L.; Dagan, R.; Michel, J.P.; van Damme, P.; Gaillat, J.; et al. Recommended immunization schedules for adults: Clinical practice guidelines by the Escmid Vaccine Study Group (EVASG), European Geriatric Medicine Society (EUGMS) and the World Association for Infectious Diseases and Immunological Disorders (WAidid). *Hum. Vaccines Immunother.* 2016, 12, 1777–1794. [CrossRef] [PubMed]
4. Special Issue “Infectious Diseases: Pathophysiology, Diagnostics and Prevention”. Available online: http://www.mdpi.com/journal/ijms/special_issues/infectious-diseases (accessed on 16 July 2016).

5. Pagni, L.; Ronchi, R.; Bizzarri, B.; Consonni, D.; Pietrasanta, C.; Ghirardi, B.; Fumagalli, M.; Ghirardello, S.; Mosca, F. Exchange transfusion in the treatment of neonatal septic shock: A ten-year experience in a neonatal intensive care unit. *Int. J. Mol. Sci.* 2016, 17, 695. [CrossRef] [PubMed]
6. Ризаев, Жасур Алимджанович. "Шахноза Авазовна ЮЛДОШЕВА, and Шохиста Абдугаппаровна МАМАСОЛИЕВА." "ФОРМИРОВАНИЯ И УЛУЧШЕНИЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ У СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ." *ЖУРНАЛ БИОМЕДИЦИНЫ И ПРАКТИКИ* 7 (2022).
7. ЮЛДОШЕВА, Шахноза Авазовна, and Шохиста Абдугаппаровна МАМАСОЛИЕВА. "SOG 'LOM TURMUSH TARZINI OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARI O 'RTASIDA SHAKLLANTIRISHNING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI O 'RGANISH." *ЖУРНАЛ БИОМЕДИЦИНЫ И ПРАКТИКИ* 7 (2022). 6. Мамасолиева Ш. А., Болгаев А. Б., Саидова Ф. С. Обобщение теоретических положений по оценке социально-экономической эффективности медицинских услуг и их качества // *Молодой ученый*. – 2020. – №. 4. – С. 199-203.
8. Мамасолиева Ш. А. и др. Оценка психосоматическое здоровье и психосоматическое заболевание профессорско-преподавательского состава вузов // *Научный электронный журнал Меридиан*. – 2020. – №. 6. – С. 78-80.
9. Ma'mura X., Sanjar K., Shoxista M. YUQUMLI KASALLIKLARGA CHALINGAN BEMORLARGA IXTISOSLASHTIRILGAN HAMSHIRALIK YORDAMINI TASHKIL ETISH AHAMIYATI VA UNING XUSUSIYATLARI // *Involta Scientific Journal*. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 233-240.
10. Хакимовна Х. Х. O'quvchilar jismoniy tarbiyasi tizimida qattish // *barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali*. – 2022. – С. 378-381
11. Рахимова Д. Ж. и др. Изменение состава микроэлементов у детей с хроническим расстройством питания первых двух лет жизни на фоне ОКИ // *Научный аспект*. – 2020. – Т. 2. – №. 1. – С. 252-258
12. Zokir Bulyaev Zainab Naimova S., Khurliman Kurbanova, Honbuvi Khakimova, Hygienic Assessment Of Emission Influence From A Chemical Plant On Population's Household Conditions, WellBeing And Health 12. 6. Рахимова Д., Аскарлова Н., Хакимова Х. Изменение состава микроэлементов у детей с хроническим расстройством питания первых двух лет жизни на фоне оки
- 13.8. Hakimova Honbuvi Samarqand, Mammadiev Navruzbek Mengdobilovich *NURSING CARE IN INFECTIOUS DISEASES* Volume 2, Issue 01, January 2024 ISSN (E): 2938-3765 *Web of Medicine:Jornal of medicine, Practice and Nursing*

14. Hakimova Khonbuvi, Sanakulova-Abdurasulova Gulchekhra Thyroid diseases The Peerian Journal Open Access | Peer Reviewed Volume 26, January, 2024 ISSN (E): 2788-0303 Website: www.peerianjournal.com Email: editor@peerianjournal.com
15. Hakimova Xonbuvi, Yunusov Sardor Ashrafzoda INDICATOR FUNCTIONS IN MEDICINE GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ) ISSN (E): 2347-6915 Vol. 12, Issue 01, January (2024)
16. Hakimova Xonbuvi, Xudoynazarova Nargiz Yeshkobilovna DISPUTES IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF A MEDICAL WORKER Volume 2, Issue 01, January 2024 ISSN (E): 2938-3765 Web of Medicine: Journal of medicine, Practice and Nursing
17. FACTORS AFFECTING THE LEVEL OF HEALTH OF THE POPULATION Hakimova Honbuvi Hakimovna Kushmatova Dildora Ergashevna <https://doi.org/10.5281/zenodo.758467> INTERNATIONAL BULLETIN OF APPLIED SCIENCE AND TECHNOLOGY ECHNOLOGY UIF = 8.2 | SJIF = 5.955 ISSN: 2750-3402
18. Mansurova Malika Khasanovna, Ashurov Otabek Shavkat ugli, Abdukodirova Lola Kabulovna, Khakimova Khonbuvi Khakimovna, Mamatkulova Maxbuba Tojialievna 703-708 Epidemiological status of leptoperosis and its prevalence (literature review) International Journal of Health Sciences ISSN 2550-6978 E-ISSN 2550-696X © 2022. Manuscript submitted: 18 Mart 2022, Manuscript revised: 09 April 2022, Accepted for publication: 27 May 2022
19. The Role of a Healthy Lifestyle in Ensuring Health of Society Hakimova X. X. Senior lecturer of the Department of Public Health and Health Care Management, SamDTU Meliyev Shokhzodbek Bakhodir ogl